

Summary

In clause the scientific works of the outstanding domestic economist of the academician I.A. Trahtenberg are analyzed, in particular, "the Money reference and credit at capitalism", "Financial results of war. Problems of inflation", "Money crises". The author investigated evolution of sights of the scientist, by allocating its most essential achievement. In particular involves attention detailed research of money crises, mechanisms of their expansion and possible socio economic consequences.

УДК 336.71(477)

*Циганов С.А., к.е.н., Київський національний університет ім. Т. Шевченка***СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто проблеми забезпечення внутрішньої стабільності банківської системи та прискорення формування її ефективної моделі, здатної забезпечити мобілізацію фінансових ресурсів та їх концентрацію на пріоритетних напрямках структурної перебудови економіки. Проаналізовано перспективи подальшого розвитку банківської сфери в Україні в напрямку її подальшого удосконалення у відповідності з вимогами ринкової економіки. При цьому перебудова банківської системи України розглядається у контексті з радикальним реформуванням усієї національної економіки і програмою макроекономічної стабілізації.

Ключові слова: банківська система, податкова політика, фінансова стабілізація.

Проведення економічної реформи в Україні різко змінило структуру грошово-кредитних відносин, викликало глибокі протиріччя їх розвитку і водночас – дисбаланс між кредитною і виробничою сферами економіки. Проте від ступеню збалансованості різних елементів грошово-кредитної системи, ситуації на фінансовому ринку, спроможності кредитно-банківської системи забезпечити потреби економіки в кредитних ресурсах прямо залежать перспективи економічного зростання. Якщо розглядати агрегований вплив грошово-кредитної політики, яка проводиться, на стабілізацію економіки в цілому і забезпечення її структурних змін, стає очевидним, що домінують тенденції, які визначають перспективу подальшого поглиблення структурних диспропорцій.

Основний зміст політики фінансової стабілізації фактично зводиться лише до мінімізації рівня інфляції. Проте поняття "фінансова стабілізація" пов'язане з більшою кількістю показників і має значно складнішу структуру. До основних показників фінансової стабілізації, крім рівня інфляції, можна віднести загальний стан грошово-кредитної системи, збалансованість бюджету, розмір внутрішньої та зовнішньої державної заборгованості, стабільність національної валюти, розмір та структуру грошової маси, стан платежів та взаєморозрахунків, ефективність податкової системи тощо. Тому ми не можемо говорити про досягнення фінансової стабілізації лише на підставі того, що зменшився рівень інфляції в умовах погіршення інших показників фінансової стабілізації.

Дефіцит держбюджету та постійно зростаючі обсяги державної заборгованості призвели до того, що Україна фактично знаходиться на межі фінансового банкрутства. Фінанси підприємств також знаходяться у кризовому становищі, посилюється криза не-

платежів. Тому великі сумніви викликають широко рекламовані чисто монетарні наслідки фінансової стабілізації. Так зменшення рівня інфляції відбулося, в основному, за рахунок припинення державного фінансування важливих народногосподарських програм, багатомісячної невилати заробітної плати та пенсій, затримки інших платежів.

Фінансова стабілізація, досягнута в Україні, фактично відірвана від реальної економіки. Проте досвід зарубіжних країн свідчить, що фінансова стабілізація без економічного зростання не може бути ефективною і довгостроковою, часто після цього ситуація знову погіршується, і тоді економічне зростання розпочинається у значно гірших умовах. При цьому може виникати замкнуте коло, коли подальше проведення жорсткої фінансової політики не дає можливості для економічного зростання, а її послаблення знову може викликати значні інфляційні процеси.

Фінансова стабілізація в Україні супроводжується не економічним зростанням, а, навпаки, небувалим спадом виробництва, деградацією соціальної сфери. Протягом 90-х років обсяг валового внутрішнього продукту зменшився майже наполовину, реальний обсяг виробничих інвестицій скоротився майже в 6 разів, більше третини підприємств не функціонують, а кількість неплатоспроможних підприємств досягла майже 50 % [5; 7].

За цих умов єдиною перспективною економічною політикою може бути всебічно виважений підхід до оцінки реального стану економіки і соціальної сфери, визначення на основі цієї оцінки реалістичних заходів щодо коректування напрямків та методів подальшого реформування, які забезпечуватимуть безумовний перехід до економічного зростання на

основі першочергового підйому виробничої сфери, що потребує великомасштабних інвестицій до реального сектору економіки і відповідних фінансових ресурсів. Тому важливою задачею національного масштабу у даний час є виявлення і залучення в необхідних обсягах фінансових ресурсів, які необхідні як для здійснення особливо перспективних інвестиційних програм, так і для реконструкції і навіть простого відновлення зношеного виробничого апарату.

В умовах дефіциту держбюджету інвестиційний потенціал держави значно зменшився. Тому зростає роль приватного інвестування. Суттєвим фактором, що сприяє розвитку інвестиційної діяльності реальних інвесторів, серед яких особливе місце посідають комерційні банки, є податкова політика. Однак зростання рівня оподаткування для покриття дефіциту відобразилося на рівні приватних інвестицій, що знизило загальний рівень інвестицій в економіці. Оптимальне значення ставки оподаткування, яка максимізує інвестиції в економіку, повинно бути, на нашу думку, менше ставки, яка максимізує надходження податків до бюджету.

Як показує досвід зарубіжних країн, податки, при досягненні певної точки зростання, повинні потім зменшитися, інакше у платників податків знижуються стимули до підприємництва та інших видів діяльності, з'являється зацікавленість у приховуванні своїх доходів, що в кінцевому рахунку може призвести до негативних наслідків. Тому той рівень податкових вилучень, який склався у теперішній ситуації, можна вважати до критичного. Усе це примушує всебічно проаналізувати ситуацію і шукати шляхи до знаходження оптимального рівня оподаткування. Конкретна ж межа оподаткування у кількісному вираженні, як правило, теоретичною наукою на сьогодні визначена бути не може, а на практиці відбувається її визначення емпіричним шляхом на основі аналізу кількісних показників розвитку економіки.

Сьогодні податкова система в Україні за загальною структурою, принципами побудови і переліком обов'язкових податкових платежів в основному відповідає загальноорозповсюдженому у ринковій економіці системам оподаткування, але при цьому має також і свої особливості. Характерною особливістю податкової системи в Україні є те, що податковий тягар нерівномірно розподілено між різними категоріями платників. Це є несправедливим, на наш погляд, по відношенню до тих суб'єктів, які на сьогодні могли б стати реальними інвесторами у національну економіку. Передусім це стосується комерційних банків.

Оскільки банки за характером їх діяльності є підприємствами грошового ринку, які виконують виробничі функції, необхідно встановити однакові умови їх оподаткування з підприємствами промисловості, надаючи їм такі ж пільги. Цим буде забезпечена паритетність результатів підприємницької діяльності в виробничій і банківській сферах. Комерційні банки зараз поступово розширюють поряд з кредитно-розрахунковим обслуговуванням посередницькі, інформаційно-консультативні послуги підприємствам,

установам, населенню. Стабільності комерційних банків буде сприяти дотримання нормативів економічного регулювання їх платоспроможності і ліквідності. Ефективним економічним регулятором виступає рівень відсоткових ставок. З одного боку, високий відсоток буде зменшувати потребу у кредитах, підприємства змушені будуть порівнювати свій прибуток із відсотком за запозиченими коштами і внаслідок цього – обмежувати накопичення грошей. З іншого – зростання вільних грошових ресурсів банків буде служити цілям розширення кредитування населення.

Але в умовах відсутності довгострокової державної концепції розвитку банківської системи як основного суб'єкта фінансового ринку та інституту, який регулює грошово-кредитну сферу, склалася ситуація, яка призвела до того, що банки виступають лише у ролі джерел суттєвих бюджетних надходжень і джерел інформації для податкових органів. При цьому держава, яка прагне за будь-яку ціну покрити дефіцит держбюджету, зробила так, що банки значну частину залучених коштів зосередили у спекулятивних, але високодохідних фінансових ринках (валютному, міжбанківському, ОВДП) на шкоду реальному сектору економіки.

В Україні на початок 1999 р. було зареєстровано 214 банків, у тому числі 22 – за участю іноземного капіталу. Сумарний обсяг їх сплачених статутних фондів становить лише 2,1 млрд. грн., тобто в еквіваленті є відповідним показникам середнього за розміром західноєвропейського банку. Причому більше, ніж 50 % усіх активів припадає на 10 найбільших банків, тобто можна говорити про високий ступінь монополізації банківського сектору. Останнім часом стала виявлятися тенденція до загального погіршення фінансового становища банків, пов'язана із загостренням кризи неплатежів, зміною кон'юнктури на кредитно-грошовому ринку і політикою (в основному, кредитною) самих банків. За оцінками різних експертів, у тому числі й НБУ, майже половина банків знаходиться на межі банкрутства. Вже зараз фактично працює лише 176 банків (82 % від загальної кількості).

Надзвичайно складна ситуація, яка склалася у банківській сфері характеризується багатьма негативними показниками. Так, 54 банки (25 % загальної кількості кредитних установ) в різній мірі є проблемними, 33 банки ліквідуються [2].

Загальна сума капіталу по банківській системі України на початок 1999 р. становила лише 4,56 млрд. грн., проте за минулий рік змінилася і структура капіталу банків. Основний капітал зменшився на 68,3 млн. грн. і на початок поточного року становив 3,64 млрд. грн. Водночас додатковий капітал зріс на 817 млн. грн., сягнувши 982 млн. грн. Загальний обсяг капіталів комерційних банків становив 23 % від пасивів банків.

Реальні активи комерційних банків останнім часом також значно скоротилися. При цьому структура їх активів погіршилася. Частка працюючих (які приносять прибуток) активів в загальному їх обсязі скоротилася у середньому до 50 % (проти 86,9 % у за-

кордонних банків). Занепокоєння викликає те, що половина діючих банків навіть неспроможна в повному обсязі виконувати встановлені економічні нормативи і, відповідно, свої функції.

Стурбованість викликає також кредитування – як один з основних напрямів діяльності комерційних банків. Сукупний кредитний портфель українських банків протягом минулого року зріс на 2329,8 млн. грн. і становив на початок 1999 року 11561,9 млн. грн. Як показує аналіз структури цього портфеля, у кредитуванні перевага надається юридичним особам. Суб'єктам господарювання надано кредити на суму 9258 млн. грн. (80%), міжбанківські кредити становили 1724,6 млн. грн. (15%), кредити населенню – 521,4 млн. грн. У той же час, майже половина наданих банками кредитів не повертаються, а сумнівні і безнадійні кредити забезпечені відповідними резервами лише на 2/3 [3].

Комерційні банки, зіткнувшись з великими труднощами і реальною перспективою припинення своєї діяльності, проводять широкий комплекс конкретних практичних заходів щодо стабілізації їх роботи. Вони вимушені здійснювати всебічну реструктуризацію своїх пасивів і активів, звільняються від неефективних і збиткових операцій, обмежують позаопераційні витрати, удосконалюють управління усіма видами ризиків і ліквідністю, посилюють увагу до підвищення професійного рівня керівників і всіх спеціалістів. Ці заходи дають певні результати. Але вони не зможуть змінити загальної тенденції безперервного ускладнення і різкого погіршення умов функціонування всієї банківської системи України.

У цих умовах посилення податкового тягаря призведе лише до прискорення процесу банкрутства невеликих банків. Крім того, високий рівень монополізації на ринку банківських послуг створює можливість перекладання усього тягаря податкового пресу на клієнтів через підвищення тарифів, процентних ставок за користування кредитом, зниження ставок по залученню коштів призведе до так званої "інфляції витрат", що погіршить і без того тяжке фінансове становище підприємств-виробників.

У ситуації, яка склалася, слід пам'ятати про регулятивну функцію податків і створити ситуацію, яка повинна стимулювати банки активніше виступати у ролі інвесторів у національну економіку. Підйом національної економіки України, на думку експертів МВФ, багато у чому буде залежати від інтенсивності розвитку інвестиційних процесів. Це пов'язано з тим, що удосконалення галузевої і техніко-економічної структури виробництва можливе лише на основі широкомасштабних інвестицій. Резерви стабілізації і зростання виробництва за рахунок покращання використання наявних виробничих потужностей у цьому випадку обмежені, оскільки навіть за умов зростання масштабів виробництва на цих потужностях витрати і якість продукції не будуть відповідати сучасним вимогам, не забезпечать конкурентоспроможності продукції.

У той же час криза, що охопила українську економіку, найбільш гостро зачепила саме інвестиційну

сферу. Неможливість фінансування інвестицій за рахунок власних коштів сприяла активним пошукам підприємствами сторонніх інвесторів. При цьому надії поклалися на наступні джерела фінансових надходжень: створення сумісного підприємства або отримання кредиту від українських або іноземних банків або фондів. Але це також виявилось практично неможливим. Основні причини, на думку вітчизняних і зарубіжних інвесторів, – це нестабільність економіки України в цілому і податкової системи зокрема. Внаслідок цього у інвесторів викликає невпевненість не рівень податків, а те, що їх ставки часто змінюються. Крім того, існуючий порядок оподаткування не стимулює активності банків у сфері довгострокового кредитування підприємств та їх участь у реструктуризації економіки. Високі податкові платежі до бюджету не дозволяють банкам накопичити достатні кошти для довгострокового кредитування та інвестицій.

Протягом 1998 року не спостерігалось очікуваної активізації на фондовому ринку. Рішення уряду про зміну термінів погашення державних цінних паперів вплинули на інвестиційну політику банків та структуру інвестиційного портфеля. Розмір сукупного інвестиційного портфеля українських банків протягом минулого року зменшився на 107,1 млн. грн. і на початок поточного становив 1911,4 млн. грн. З них цінні папери для інвестицій становлять 1104,9 млн. грн. (або 58%), цінні папери для продажу – 755,9 млн. грн. У попередньому році зросла частка цінних паперів для інвестицій, і зменшилися вкладення у цінні папери на продаж [9].

Як показує досвід, інвестиційна діяльність комерційних банків пов'язана зараз із серйозними труднощами, і держава повинна передбачати усе це при формуванні економічних умов їх функціонування. Необхідно передусім враховувати специфіку діяльності банків при визначенні для них економічних нормативів і, в першу чергу, розміру резервних вимог. Це обумовлено тим, що в умовах інфляції банки, які здійснюють кредитування інвестицій, опиняються у нерівному становищі із банками, які обслуговують поточні потреби посередницьких структур. Зараз частка довгострокових кредитів у загальній сумі кредитних вкладень у національній економіці зменшилася до 1-2%. У банків – агентів уряду ця частка в усіх кредитах, що видаються, як правило, на порядок вище. Зниження розміру резервних вимог для таких банків дозволило б певною мірою компенсувати їм менш вигідну з комерційної точки зору структуру їх кредитів [6].

Необхідно підвищити зацікавленість комерційних банків у реалізації цільових державних програм та надати їм можливість повною мірою застрахуватися від немінучих у зв'язку з цим ризиків. Доцільно, з урахуванням зарубіжного досвіду, переглянути існуючу практику оподаткування з метою стимулювання банків до довгострокового кредитування та інших вкладень у межах цільових державних програм.

Практика оподаткування банків у країнах із розвинутою ринковою економікою достатньо різномані-

тна, причому у різних країнах є свої особливості. Так, наприклад, у США поряд з федеральним податком на прибуток банків існує ще подібний податок штатів. Він в усіх штатах різний. Ставка цього податку коливається від 3 до 12 %. У деяких штатах замість податку на прибуток передбачена ліцензія, в інших – діють спеціальні правила оподаткування банківської діяльності, у третіх – розроблені спеціальні податки. Внаслідок проведеної у США податкової реформи у 1986 р. були внесені деякі зміни в практику оподаткування банків, які можна було б використати і в Україні, оскільки вони враховують інтереси банків і держави. Так, при розрахунку оподаткованого прибутку банків із нього виключаються відсотки, які отримуються за державні облигації, хоча і не в повній мірі. Банки також мають право на пільги на доходи, отримані від інвестування коштів у діяльність промислових підприємств, а також на пільги на оподаткування прибутку на суму, яка дорівнює відрахуванням у резерв за безнадійними боргами; її розмір залежить від розміру капіталу банку.

Цікавий досвід накопичено також у таких країнах як Франція та Великобританія у сфері пільгового оподаткування доходів стосовно цілого ряду операцій, в яких банки виступають як фінансові посередники. А в Німеччині важливою особливістю оподаткування банків є те, що проценти, отримані за надані кредити, податком на доходи корпорацій не обкладаються [8].

Порядок оподаткування доходів банків за кордоном має багато спільного з практикою стягнення в Україні. Разом з тим слід враховувати, що у нашій країні банки відіграють більш значну роль, ніж у інших країнах. В Україні банки є практично єдиними суб'єктами господарювання, які здатні реально забезпечити структурну перебудову національної економіки.

З метою подальшого стимулювання інвестицій у національну економіку, зближення фінансово-кредитних та інвестиційних потоків слід активніше використовувати пільгове оподаткування доходів комерційних банків, що надають кредити з інвестиційними цілями. Для цього необхідно надати більш дієвий і конкретний характер податковим пільгам, які зараз більшою мірою носять декларативний характер. Зараз банки є тими реальними інвесторами, які не лише зацікавлені в отриманні податкових пільг, але й мають можливість брати участь в інвестиційному процесі. Вони мають засоби, але далеко не завжди мають достатні стимули для довгострокового інвестування. При цьому розміри пільг повинні бути значними і розповсюджуватися передусім на поточні (а не на майбутні) податкові платежі. У зв'язку з цим, на наш погляд, був би ефективним такий захід, як зменшення ставки оподаткування прибутку банків, що надають довгострокові кредити на здійснення капіталовкладень за умов деякої законодавчо встановленої мінімальної частки цих кредитів у загальній сумі виданих кредитів.

Практика оподаткування в провідних зарубіжних країнах свідчить про те, що податкові надходження від юридичних осіб, у тому числі й банків, у порів-

нянні з податком на доходи фізичних осіб у структурі державного бюджету посідають незначне місце. Так, частка надходжень від податку на доходи корпорацій до державного бюджету у країнах ОЕСР у 1995 р. у середньому становила 7,3 %, а частка податків з доходів фізичних осіб – 29,7 %, у тому числі у США – 11,3 % (41 %), у Франції – 10,6 % (18,1 %), у Великобританії – 11,2 % (44,8 %). В Україні – картина протилежна. У той же період структура податків тут характеризувалася більш низькою часткою податку на доходи фізичних осіб (5 % у загальній кількості податкових надходжень) і високою часткою податку на прибуток підприємств (23,5 %). Проте останнім часом з'явилася тенденція зміщення податкового тягаря на фізичних осіб. Так на початок 1998 року частка податку на доходи фізичних осіб становила вже 12,1 %, тобто зросла більше, ніж у 2 рази, за одночасного зниження частки податку на прибуток підприємств до 20,9 % (4; 8). Але при цьому не слід забувати, що економічна ситуація в Україні багато у чому відрізняється в гіршу сторону від ситуації у вищезгаданих країнах. Таке становище не сприяє розширенню виробництва і розвитку ділової та інвестиційної активності.

Як показує аналіз, ситуація у фінансово-кредитній та соціальній сферах не може бути покращена лише за рахунок обмежених можливостей бюджету. Вихід із ситуації, що склалася, бачиться у пошуку шляхів мобілізації неподаткових надходжень до бюджету, зокрема, через збільшення внутрішнього та зовнішнього позичання. Важливе значення у цьому випадку матиме розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів. Зменшення оподаткування сприятиме зростанню доходів та заощаджень населення і суб'єктів підприємництва, які можна залучити до бюджету за допомогою фінансового ринку, і таким чином компенсувати втрати податкових надходжень. Важливим є широкий доступ до державних цінних паперів для широких верств населення в умовах обмеженого доступу в банки дрібних та середніх інвесторів.

Таким чином, досягнення фінансової стабілізації і, відповідно, поживлення ділової активності в реальному секторі економіки України багато в чому залежить від ступеня стійкості банківської системи і вимагає розробки та реалізації розгорнутої поетапної програми стабілізації грошово-кредитної сфери, особливої увагу в якій необхідно приділити не банкрутству комерційних банків, а їх реорганізації і злиттю.

Слід передбачити створення сучасної системи рефінансування комерційних банків, їх фінансову підтримку, а також структурну перебудову цієї сфери. Цьому сприяло б створення спеціального фонду фінансового оздоровлення банківських установ за рахунок резервних коштів комерційних банків. Необхідно також розглянути та вирішити питання про зменшення розмірів обов'язкового резервування по залучених коштах.

При розробці податкової політики на перспективу в Україні повинні бути враховані специфіка побудови податкових систем і досвід оподаткування комерцій-

них банків у зарубіжних країнах. При цьому слід не копіювати цей досвід, а враховувати історичні особливості країни і формувати податкову систему у тісному зв'язку з усіма радикальними перетвореннями в економіці.

На передній план економічної стратегії повинна бути висунута необхідність усунення протиріч між тенденціями різноманітних сфер грошово-кредитних відносин, а також диспропорцій між секторами економіки України. Це протиріччя між потребами реального сектора і фінансового ринку, між вимогою підвищення стійкості банківської системи і здійснення рестрикційної грошово-кредитної політики НБУ.

Складність розв'язання цих протиріч полягає у тому, що існує необхідність не тільки послідовного

коригування політики, що проводиться НБУ по кожному з названих аспектів, і вироблення програмного підходу до реалізації намічених змін, але і відповідного інституціонального забезпечення, і передусім – з боку банківських інститутів.

Вихід із суперечливої ситуації, коли стримування інфляції посилює дестабілізацію банківського сектору, бачиться в здійсненні Національним банком України грошово-кредитної політики, збалансованої за основними напрямками, і прийнятті відповідальності не тільки за зміцнення національної валюти, але й за створення умов для стабілізації банківської діяльності.

Список літератури

1. Барановський О. Індикатори фінансової безпеки банківської системи // Вісник НБУ. – 1998. – № 11. – С. 58-60.
2. Бизнес. – 1999. – № 6 (317). – С. 18.
3. Кіреєв О., Жабська І. Система комерційних банків України: підсумки року // Вісник НБУ. – 1999. – № 3. – С. 21-22.
4. Конрад Ю., Луніна І. Податкова політика в Україні: підходи і перспективи // Економіка України. – 1996. – № 11. – С. 29-37.
5. Корабля С. Банківське регулювання і грошова пропозиція // Економіка України. – 1998. – № 4. – С. 50-59.
6. Науменкова С. Роль банківських установ у інвестуванні розвитку економіки // Банківська справа. – 1997. – № 5. – С. 46-55.
7. Терещенко О.О. Методи державної підтримки реструктуризації та фінансової санації підприємств // Фінанси України. – 1997. – № 12. – С. 63.
8. Тыртышный С.А. Зарубежный опыт налогообложения коммерческих банков // Финансы. – 1996. – № 7. – С. 23-25.
9. Ющенко В. Здобутки і втрати минулого року // Вісник НБУ. – 1999. – № 2. – С. 3-6.

Summary

In clause the problems of maintenance of internal stability of bank system and acceleration formation of its effective model capable to ensure mobilization of financial resources and their concentration on priority directions of structural reorganization of economy are considered. The prospects of the further development of bank sphere in Ukraine in a direction of its further improvement are analyzed according to the requirements of market economy. Thus the reorganization of bank system of Ukraine is considered in a context with radical reforming of all national economy and program macro-economical stabilization.

УДК 336.64

Дехтяр Н.А., Українська академія банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВИХ ФОРМУВАНЬ

В статті автор звернує увагу на теоретичні аспекти визначення поняття "фінансові відносини підприємств", вказав загальні ознаки організації фінансових відносин на підприємствах. Особливу увагу було приділено розгляду специфічних ознак організації фінансових відносин у виробничо-фінансових формуваннях, що зумовлено різними видами та формами підприємств, які входять до складу даних об'єднань, можливістю формування та використання фінансових ресурсів.

Ключові слова: виробничо-фінансове формування, фінансові відношення, фінансові ресурси.

Фінансовим питанням створення і функціонування виробничо-фінансових формувань у сучасній літературі, на наш погляд, приділяється незначна увага. Це пов'язано, перш за все, з тим, що механізм фінансового управління підприємств в умовах перехідної економіки лише починає формуватися. Розробка і активне впровадження дієвого фінансового механізму господарських суб'єктів є досить актуальними і

спрямовані на оптимізацію рівня витрат, підвищення рентабельності, визначення оптимального рівня оподаткування, раціоналізацію структури капіталу, забезпечення фінансової незалежності, з метою підвищення ефективності діяльності в цілому, розробку системи заходів щодо ліквідації, злиття чи, в разі необхідності, банкрутства підприємств.